

Україна у вогнях (нарис)

Олександр Довженко

Битва за нашу радянську Україну

Від Сану до Дінця простяглися довгі-довгі шляхи, міста, і села, і передмістя, і всюди жіночий незабутній плач. Плакала Україна:

— Ой сини мої, синочки, діти мої, на кого ви мене покидаєте? Огляньтесь. Чи є на світі ще такі поля, такі пшениці, сади, таке небо?

Горіли поля, палав хліб. Чорний дим здіймався до неба, як народний гнів, як гнів мужів-воїнів, праворуч, і ліворуч, і позаду, скільки сягає око...

Виють собаки ночами, віщують недолю, і невидані птахи літають над нами вночі і віщують недолю, і ревуть воли і корови і віщують недолю.

Земле наша українська, мученице наша, у вогні ти, у вогні!

— Діти наші!

— Брате мій, муже мій коханий!

— Батьку наш молодий, заріже нас фашист! Вип'є дитячу кров, заморить нас вошами та голодом. Батьку наш красивий...

— Прощайте, мої ніжні квіти, прощайте, ми повернемось!

— Ми повернемось!

Не плакали дівчата. Напували холодною водою і мовчки вдивлялися в очі широко відкритими очима й мовчазно питали тривожну долю свою:

— Що чекає мене? Що чекає красу мою дівочу, мою молодість?

У дівочих очах був невимовний сум і тяжке передчуття неолі.

Завмерли серця дівочі в німій тузі.

Мільйони кращих синів України відходили на схід, залишаючи за собою небачене німецьке кладовище.

Як розповісти про це? Коли ми спалювали свої хати, з ворогом у них, і тікали в ліси і яри, оглядаючись на своє горе.

— Прощайте, діти наші і дружини наші!

За ваші муки не пошкодуємо ні заліза, ні крові, ні поту, ні праці, ні найзаклятішої палкої ненависті, ні життя свого. Щоб вічно жила земля наша українська, щоб ніколи народ наш не став рабом, ніколи і нізащо.

Відколи світ стоїть, не була Україна такою багатою і пишною, такою небачене прекрасною, як в те літо. Хто пройшов по ній — не забуде повік.

І ніколи над світлою і радісною красою не нависали такі темні хмари.

Ніколи ще краса не була знівечена шрамами таких злочинств, як злочинства ворогів наших — фашистів.

І стоїть Україна перед нашим духовним зором у вогні, як неопалима купина.

Горить і буде горіти до смерті в наших серцях безмежна любов до великої нашої Матері.

Не перевелася для нас краса її. Печать трагедії зробила її ще прекраснішою, ще дорожчою для нас.

Не переведуться і багатства її, доки живі будуть її діти, сини і дочки, які завжди люблять працю, все хороше, все красиве. Доки живі будуть її сини-воїни під червоними прапорами Леніна, з твердою рукою і щедрим серцем.

Сипу, брато мій дорогий, товаришу мій! Не шкодуй нічого для перемоги, визволителю і меснику, загартований у боях, слава тобі!

Ти був щедрим на жертви! Із страшним громом і скреготом зубовним висаджував у повітря ти здійснену мрію свою — заводи і фабрики.

Ти не пошкодував свого первістка — неоціненну дніпровську греблю — Дніпрогес, величне творіння твого генія. Мільйони кубометрів бетону замісив ти своїми молодими ногами, наспівуючи нові пісні серед дорогих запорозьких могил.

І от — прощай, Дніпрогес! Вкоротили ми тобі віку — так треба. Не судилося тобі світити нам — не світи ж і фашистському кату.

Підіймайтесь, ревіть, пороги! Розливайся, Дніпре, рознеси по всіх морях невимримний гнів наш, пашу безсмертну волю! Не за горами наша перемога. Замісимо ще новий бетон і зведемо тебе, Дніпрогес. Ще могутніше і прекрасніше засвітиш ти тоді добрим людям уже на вічні часи.

Так жертвувати міг тільки народ, натхнений вченням Маркса—Леніна, народ радянський, богатир-воїн!

Не пропадуть марно ці жертви, не зникнуть з людської пам'яті небачені пожежі і гнівна сила народних жертв. Чорний дим, що піднявся над нашою розтерзаною землею до самого неба, як суворий і грізний заповіт, як грізний заклик до помсти,— хто його забуде? Хто забуде чудові жита наші, наші пшениці, сади наші, всі наші колгоспні широкі простори, що зріли такими плодами, такою красою, такою любов'ю і гордістю праці людей наших, якої ще не бачив світ? Хто забуде, як горіли вони? Як нищились і роздирались вони вогнем і залізом?

Ніхто і ніколи! Наша жертва буде в пам'яті вічно. Довгі віки будуть світити вогні наших жертвних пожеж у серцях грядущих поколінь усіх слов'ян і всіх народів, як гігантський і величний знак нашої могутності та величі в годину лихоліття, коли вирішувалася на землі нашої доля людства.

Так за Дніпро, славні лицарі, за сади, за фабрики наші по вовках фашистських, по гаду Гітлеру — вогонь! У самісінькі їхні вовчі морди, щоб осліпли вони і провалилися крізь землю!

Юначе-воїне! Тебе ростила й виховувала велика партія. Вона готувала з тебе будівника соціалістичної держави, людину прекрасної епохи великих робіт.

Ти виріс мужнім і добрим від природи, що в українців м'яка і добра, ти був увесь у праці творчій, і вся земля твоя, твої неосяжні поля уже почали співати пісню твоєму натхненню, і твої старі батьки раділи, дивлячись на теє і молоділи душею.

Років через п'ятнадцять, у розквіті віку твого, ти невпізнанне перетворив би свою землю. Ти насадив би сто мільйонів фруктових дерев на Україні, ти змінив би її пейзаж і навіть клімат і жив би в саду своєму, оспіваний своїми поетами, прославлений своїми митцями.

І я, митець твій, що поставив метою свого життя звеличування твого імені і твоєї епохи, вмер би, щасливий твоїм щастям та щастям і красою дітей твоїх і твоїх братів — радянських народів.

Юначе мій, товаришу, добрий, щирий і мужній, забудь доброту свою!

Вдерлася в наше життя жорстока, лиха година.

Людожери з Рейну завалили собою нашу Україну, як обвалом.

Упало на нас німецько-фашистське зло.

Україна у вогні! Україна в ярмі!

Юначе, брате мій, приховай доброту свою. Стань жорстоким душею, ненавидь ворога-людожера.

Нехай захлинеться він од ненависті твоєї, хай згине від твого вогню.

Будь бездонно щедрим на відплату за зло, заподіяне тобі! .

Нічого не забудь, жодної сльози!

Цілься, снайпере, соколе!

Цілься, партизане!

Дивись, на твоїй мушці не людина. Це мерзотник, який зламав твое життя, вдерся на твою чесну землю і сказав:

"Я прийшов знищити твій рід. Я знищу твоїх маленьких синів, щоб не було в тебе роду.

Я згвалтую і оскверню твою дружину, твою наречену, щоб не було в тебе роду.

Я заморю голодом твоїх батьків, щоб не було в тебе імені.

Я спалю твої старовинні міста, щоб не було в тебе історії.

Я знищу пам'ятки твоєї культури, щоб не було в тебе душі.

А народ твій я замучу тифозною вошею і каторжною працею, щоб залишилась від нього лито купка рабів, наймитів моїх.

На землі твоїй я поселю 25 мільйонів німців, датчан, голландців..."

Годі! Генуг!

І полилася кров.

Вся тупість, вся жорстокість, все безумство ніцшеанствуючих єфрейторів, моральних і фізичних дегенератів — все звалилося на нас.

Земле моя українська, яка погань повзе по тобі!

Садисти, що живцем спалюють, тисячі людей наших закопують живих у землю, мучать полонених, ховаються в боях за спиною жінок наших. Кати, які спорудили тисячі шибениць по всій Україні.

Буде суд. Він не за горами. Буде судитися теперішнє в минулим, буде судитися світло з мороком.

З усіх кінців світу мільйони розтерзаних, задушених, повішених, спалених,

утоплених, отруєних, закатованих, розстріляних, зарізаних, заколотих, роздертих чоловіків, жінок і дітей — жертв безумної гітлеріади — встануть із закривавленої землі і простягнуть свої страшні руки.

Товариші мої, сини мої! За нашу українську радянську культуру — вогонь! Бийте фашистів нищівно, по-запорозьки!

Весна йде. Іде наша більшовицька весна, наша перемога.

Пильно дивіться вперед. Ось вони сунуть у психічну атаку, п'яні вбивці ваших добрих, привітних матерів. Ось вони, мерзотники-дикуни з джунглів фашистської Німеччини, кривава пляма ганьби й занепаду людства — фашисти, гітлерівська банда.

Скорботними і сповненими надії очима дивляться на схід наші рідні, вони кличуть нас і шлють нам з своїх покрайних горем сердець свої благословення, свої надії. Вогняними птахами летить їх поклик до нас, кружляє над нами.

"Діти мої, — пише одна мати, — бажаю вам швидко перемогти і повернутися додому, до своїх сімей, до своїх дітей, до своїх батьків, а особливо до матері, у якої серце обливається кров'ю від люті до ворога. І приходять та мить — відчуваєш слабкість свого здоров'я, але думаєш, коли б пустили на фронт, то, здається, сама знищила б цілі ворожі дивізії, а Гітлера роздерла б па шматки, а його паскудне м'ясо повісила б на сухе дерево, щоб по оскверняти його поганим тілом надр нашої землі, щоб чорні птахи клювали йому очі.

Чекаю я, мої діточки, вісті від вас, що Гітлер повішений на гілляці українського старого сухого дуба, того, що в Чорному лісі. Я сама посадила його років п'ятдесят тому.

Мила моя Україно, я знаю, що Союз наш Радянський непереможний".

Так за матерів наших, за наших дорогих — вогонь! Вогонь до самого неба, хлопці! Щоб не лишилася марною жодна прожита материнська сльоза, щоб сяяла вона, як кранля священного вогню, щоб освітлювала вона ваші лицарські серця і підносила дух ваш до найвищих вершин благородного гніву і ненависті, до найвищої готовності на безсмертні подвиги і на саму смерть, кому доведеться вмерти. І якщо вмерти, то вже так, як уміють вмирати тільки герої-більшовики, молоді віком і великі душею товариші наші.

Нічого, нічого не шкодувати: ні праці, ні ненависті, ні тягара бою, ні страху бою, ні натхнення бою, ні самого життя!

Все, все віддати, все вичерпати, коли вже на те пішло. Всю свою бездонну слов'янську українську душу, щоб тисячі років люди читали ваші безсмертні імена стоячи, щоб гриміли вони, як громи.

Будьте ж безстрашні й щедрі! Не бійтеся героїчної смерті! Не бійтесь!

Воїне, сину мій дорогий! Вогонь за Леніна, за великого Леніна, який поставив тебе першим під свій червоний прапор, просвітив тебе і вивів у перші ряди гідних народів людства.

Брате мій дорогий, колгоспнику, шахтарю, агрономе, вчителю, інженере, студенте!

Вогонь по ворогу культури Радянської України, по вбивцях і душителях російського,

українського, білоруського, єврейського народів, по обманщиках, по зрадниках і продажних душах, що торгують народом України!

Небачений вогонь за Україну, за Радянську Україну! За Радянський великий Союз і за все слов'янство!

Вогонь за урожай на землі нашій, политій кров'ю нашою і славних прадідів наших — запорожців!

За чистосортне насіння, за племінних корів і коней, за кращі в світі, прекрасні колгоспні сади, за пасіки, за квіти, за псе, що цвіте!

За колгоспні наші, рідні, вічні, неосяжні народні українські ниви, кращих, радісніших за які немає ніде в світі

Вогонь!

За все вистраждане і завойоване дідами й прадідами нашими, за все побудоване нашими благородними, чесними руками — вогонь, рідні мої, вогонь!

Ненавидьте гітлерівське рабство, як смерть! Любіть Радянський Союз, як життя! Життя перемагає, життя переможе! Хай живе і красується земля наша українська, радянська!

Хай живе і процвітає великий Радянський Союз! І хай безсмертними стануть ваші дорогі імена!